

REMISSVAR

2025-05-20

Handläggare: Robert Öberg

Utbildningsdepartementet

Dnr U2024/02591

Remissvar - Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Riksförbundet FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (IF) ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 25 000 medlemmar i 150 lokalföreningar runt om i landet. Personer med IF och deras anhöriga är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.

Sammanfattning

Riksförbundet FUB ser positivt på förslaget om att införa nya yrkesprogram inom gymnasieskolan. Vi tror att yrkesprogrammen kommer att möjliggöra att fler elever får tillgång till ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan. Det är allvarligt att så många elever går igenom grundskolan utan att få behörighet till gymnasiet och vill påpeka vikten av att elever med funktionsnedsättning får det stöd de behöver för att nå målen med utbildningen i grundskolan.

FUB tillstyrker förslagen om yrkesprov och vi håller med i utredningens bedömning att prioritera de nationella yrkesprogrammen inom anpassad gymnasieskola i processen med att ta fram yrkesprov.

Vi tillstyrker också förslaget att införa introduktionsprogrammet individuellt förberedelseprogram. Programmet kommer vara ett bra alternativ för elever ifrån den anpassade grundskolan som inte väljer att fortsätta till den anpassade gymnasieskolan.

FUB tillstyrker förslaget till ändring i skollagen gällande rätten att få fullfölja utbildningen på individuella program i anpassade gymnasieskolan.

Riksförbundet FUB:s övergripande synpunkter

Det finns idag stora svårigheter för unga personer med intellektuell funktionsnedsättning att etablera sig på arbetsmarknaden. FUB har i ett antal yttranden och i möten med flera utredningar lyft den begränsande tillgång till yrkes- och lärlingsutbildningar för personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF) i dagsläget har. FN:s funktionsrättskommitté har uttryckt oro över att valmöjligheterna inom yrkesutbildning är begränsade för personer med funktionsnedsättning och att systemet för yrkesutbildning behöver stärkas¹.

På Riksförbundet FUB förs en kontinuerlig dialog med olika centrala aktörer som har i uppdrag att stödja en övergång till arbetslivet för personer i FUB:s målgrupp – Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Samstart, SKR, Samordningsförbunden, forskare och företag som arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen.

Liksom utredningen beskriver är elever som avslutar anpassad gymnasieskola en grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. Av samtliga elever som avslutade sin utbildning på ett nationellt program i anpassad gymnasieskola 2020 och 2021 hade 23% ett arbete hösten 2021, enligt Skolverkets statistik². Detta ligger i linje med Högskolan i Halmstads forskning, HURPID³ (Halmstad University Register on Pupils with Intellectual Disability), som visar att 22,4% av eleverna som avslutat gymnasiet mellan 2002–2020 har ett lönearbete.

Riksförbundet FUB anser att utbildningen inom anpassad gymnasieskola måste stärkas för att fler elever med intellektuell funktionsnedsättning ska få möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Vi noterar att utredningen inte ser elever från den anpassade grundskolan som en målgrupp för nya yrkesprogram men ser samtidigt en möjlighet för de elever som läser ämnen ifrån både anpassad grundskola och grundskola att klara av behörighetskraven till utbildningen.

FUB anser att det saknas en regelbunden uppföljning av den anpassade gymnasieskolan. I jämförelse med gymnasieskolan, där Skolverket gjort årliga uppföljningar sedan 2016, har Skolverket endast vid ett tillfälle, 2016, följt upp och analyserat anpassad gymnasieskola sedan reformeringen 2013⁴. I riksrevisionens granskning av den anpassade grundskolan⁵ var en av rekommendationerna till Skolverket att utveckla uppföljningen och utvärderingen av den anpassade grundskolan. FUB anser att detta i allra högsta grad även gäller anpassad gymnasieskola.

---

¹ <https://www.mfd.se/contentassets/694a5be544524c1097bcf8979bb2475d/2024-17-fn-kommittens-slutsatser.pdf>

² Sysselsättning efter avslutad anpassad gymnasieskola – sysselsättning hösten 2020, 2021 och 2022. Skolverket

³ <https://www.hh.se/forskning/var-forskning/forskning-vid-akademien-for-halsa-och-valfard/forskningsprojekt-vid-akademien-for-halsa-och-valfard/intradet-i-vuxenlivet---sysselsättningsmonster-och-individuella-forutsattningar-for-unga-vuxna-med-intellektuell-funktionsnedsattning-i-sverige.html>

⁴ Gymnasiesärskolan - Uppföljning och analys av 2013 års reform. Skolverket 2016

⁵ Grundsärskolans kunskapsuppdrag – styrning, stöd och uppföljning (RiR 2019:13)

5.1 Nationella yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska införas

5.1.1 Nya yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska införas i gymnasieskolan

Riksförbundet FUB tillstyrker utredningens förslag.

Utredningen har inte närmare preciserat målgruppen för nya yrkesprogram mer än att det givet handlar om elever som inte är behöriga till de nationella gymnasieprogrammen. Vi noterar att utredningen inte kommenterat möjligheten att elever som gått anpassad grundskola skulle kunna vara aktuella för nya yrkesprogram. Elever i den anpassade grundskolan har rätt att läsa kurser ifrån grundskolans läroplan vilket kan innebära att man skulle klara de föreslagna behörighetskraven för nya yrkesprogram. Samtidigt vet vi att väldigt få elever i anpassade grundskolan får den möjligheten. Riksförbundets skolenkät⁶ visar att endast 2% av eleverna i den anpassade grundskolan läser ämnen i både anpassad grundskola och grundskola. Elevgruppen i anpassad grundskola är en heterogen grupp och FUB menar att många fler elever skulle ges möjlighet att få tillgång till ämnen i grundskolan för att kunna utvecklas så långt som möjligt.

FUB är positiva till att fler yrkesprogram tas fram och ser en möjlighet att de nya yrkesprogrammen kan påverka utvecklingen och kvalitén i de nationella programmen inom den anpassade gymnasieskolan.

6.2.1 Individuellt förberedelseprogram ska förbereda för fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden

Riksförbundet FUB tillstyrker utredningens förslag.

Det individuella programmet är ett viktigt alternativ för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Det skapar också stora möjligheter för huvudmän att skräddarsy utbildningar utifrån elevens behov och förutsättningar. Vi ser, som utredningen beskriver, det nya introduktionsprogrammet individuellt förberedelseprogram som ett bra alternativ för elever som vill gå vidare till fortsatta studier eller få en yrkesintroduktion.

Vi delar inte utredningens uppfattning att programmet i första hand ska syfta till förberedelse för fortsatt utbildning när det gäller elever med intellektuell funktionsnedsättning. Vi menar att det individuella programmet är ett viktigt alternativ för att elever från den anpassade grundskolan, som behöver en individuell utformad utbildning, med syfte att öka möjligheterna för etablering på arbetsmarknaden.

---

⁶ <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2023/06/att-fa-vara-sig-sjalv-och-del-av-ett-sammanhang-rapport-skolenkat-fub-2023-webb.pdf>

10.2 Yrkesprov – en ny beståndsdel i gymnasial yrkesutbildning

10.2.1 Yrkesprov ska införas på yrkesprogram i gymnasieskolan och på nationella program med yrkesinriktning i anpassade gymnasieskolan

Riksförbundet FUB tillstyrker utredningens förslag.

Vi håller med i utredningens bedömning att föreslagna yrkesprov kan bidra till att höja kvaliteten och likvärdigheten i utbildningen. Vi tror också att det kan ge elever en ökad motivation och skapa en positiv förväntan. FUB menar att elever med intellektuell funktionsnedsättning många gånger möts av låga förväntningar. I vår skolenkät 2023⁷ svarade endast 39 % av föräldrarna till elever i den anpassade gymnasieskolan att deras ungdom möttes med en stark tilltro till den egna förmågan. Vi anser, liksom utredningen, att införande av yrkesprov kommer att tydliggöra utbildningens innehåll och målsättning.

Vi tror att man genom, som utredningen beskriver, en samverkan mellan Skolverket och branschföreträdare kan tydliggöra för eleven vad utbildningen ska leda till och vilken kompetens och kunskaper eleven uppnått med utbildningen.

Vår uppfattning är att samverkan mellan skolan och arbetslivet behöver stärkas ytterligare. I Skolverkets uppföljning av den anpassade gymnasieskolan⁸, ser Skolverket indikationer som tyder på att huvudmän för många skolor tar ett mycket begränsat ansvar för samverkan med arbetslivet. Det framgår också i utredningen, *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*⁹, där man konstaterar det även Gymnasieutredningen gjorde 2017 att apl och praktik fungerar relativt sett sämre i den anpassade gymnasieskolan än i gymnasieskolan. Gymnasieutredningen¹⁰ är tydlig och påpekar vikten av att huvudmännen tar uppgiften om samverkan med arbetslivet på större allvar efter som det arbetsplatsförlagda lärande har en avgörande betydelse för att elever i den anpassade gymnasieskolan ska kunna få tillträde till arbetsmarknaden. Det är positivt att utredningen lyfter Försäkringskassans forskarrapport, *Att få och behålla ett arbete*¹¹, som också visar på vikten av anknytning till arbetsmarknaden och möjligheter till praktik för att få och behålla ett arbete.

---

⁷ <https://www.fub.se/wp-content/uploads/2023/06/att-fa-vara-sig-sjalv-och-del-av-ett-sammanhang-rapport-skolenkat-fub-2023-webb.pdf>

⁸ Gymnasiesärskolan Uppföljning och analys av 2013 års reform. Skolverket 2016

⁹ I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning (SOU 2022:34)

¹⁰ En gymnasieutbildning för alla. Åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

¹¹ Att få och behålla ett arbete – Hållbarhet i arbetslivet för personer med intellektuell funktionsnedsättning, Försäkringskassan 2024:2

10.3.1 Yrkesprov ska vara möjligt att genomföra för elever som läst yrkesutbildning inom komvux

Riksförbundet FUB tillstyrker utredningens förslag.
(se svar 10.2.1)

11.1 En rätt ska införas för elever att fullfölja utbildningen på individuella program i anpassade gymnasieskolan

Riksförbundet FUB tillstyrker utredningens förslag.

Elever på individuella programmet i anpassade gymnasieskolan ska precis som andra elever ges möjlighet att fullfölja utbildningen om eleven flyttar och byter huvudman även om elever vid flytt passerat åldern för rätten att bli mottagen i anpassade gymnasieskolan. FUB menar, liksom utredningen anser, att det är viktigt att det råder likvärdighet mellan lagstiftningen för den anpassade gymnasieskolan och gymnasieskolan samt mellan nationella och individuella program inom den anpassade gymnasieskolan.

För Riksförbundet FUB

Christina Heilborn

Förbundssekreterare